

DANMARK
er Broernes Land

MEN -
Rød Bro til
Moskva

NEJ!

Stem

KONSERVATIVT

MOSKVA

ANDERSEN & LACHMANN

Konservativ valgplakat fra 1950. Plakatens budskab om afstandtagen til Moskva og det kommunistiske øst spillede ind i den efterhånden polariserede debat om Danmarks positionering i kølvandet på 2. verdenskrig.

REGAN Vest

Indsamling af koldkrigsgenstande

AF
THOR BÆCH
PEDERSEN OG
ULLA VARNKE
SAND EGESKOV

Koldkrigsbunkeren REGAN Vest i Rold Skov åbner efter planen for publikum i 2022. Arbejdet med at omdanne den til museum har dog stået på i flere år, og allerede i 2016 begyndte Nordjyllands Historiske Museum at gøre sig de første tanker om, hvordan en ny udstillingsbygning i nærheden af bunkeren kunne indrettes med en relevant koldkrigsudstilling. Det var med en bevidsthed om, at museets daværende samling ikke rummede mange genstande, der kunne understøtte og visualisere en fortælling om Den Kolde Krig. Derfor var det en forudsætning for etableringen af en ny udstillingsbygning, at museet også påbegyndte arbejdet med at indsamle genstande.

De to statsanerkendte koldkrigsmuseer i Danmark – Koldkrigsmuseum Stevnnsfort og Koldkrigsmuseum Langelandsfort – formidler Den Kolde Krig med en militær vinkel. Det er helt naturligt, da de begge er tidligere militære anlæg. REGAN Vest bunkeren var derimod et civilt anlæg, der var beregnet til at huse regering og embedsmænd, og derfor er det helt oplagt, at udstillingen i en nærliggende udstillingsbygning har fokus på netop det civile aspekt af Den Kolde Krig.

Den kommende udstilling kommer derfor til at udforske og gøre publikum klogere på, hvordan Den Kolde Krig påvirkede den almindelige dansker, og den tager blandt andet udgangspunkt i, hvordan befolkningen forberedte sig på en eventuel krig med beskyttelsesrum i byer og private hjem, hvilke ideologier og holdninger man kæmpede for, og hvad myndighederne gjorde for at sikre civilbefolkningen.

De første indsamlinger og interviews

For den almindelige borger var Den Kolde Krig en periode, der var præget af atomfrygt, håb for fremtiden og en ideologiske systemkonflikt mellem øst og vest, der også delte den danske befolkning i to. Fra myndighedernes side foregik en omfattende og til tider skjult planlægning, der bedst muligt skulle hjælpe det danske samfund igennem en eventuel krig. Udfordringen var, hvordan man kunne lave en indsamling, der afspejlede alle disse fortællinger.

Museets medarbejdere greb i første omgang opgaven bredt an. Der blev blandt andet iværksat en række større genstandsindsamlinger fra blandt andet et civilforsvarslager i Nørager samt fra nogle af de lagre, hvor der stadig fandtes materiale, som under Den Kolde Krig lå opmagasineret på lokale rådhus over hele landet. Det drejede sig fx om rationeringsmærker, oplysningsplakater og såkaldte forholdsordrer. Derudover blev der indsamlet forskellige hæfter og pjecer udgivet af Civilforsvarsstyrelsen.

Der blev også foretaget en række interviews med udvalgte danskere omkring deres erindringer om Den Kolde Krig, hvad frygtede de, hvad de demonstrerede imod, og hvad håbede de på. Ligeledes blev der løbende interviewet politikere, militærfolk og andre med tilknytning til REGAN Vest samt indsamlet mere specifikke genstande; alt lige fra materiale fra forskellige kommandocentraler og en porttelefon fra NEPS-linjen – den 650 km lange hemmelige brændstoffledning, der løb ned igennem Jylland – til badges og materiale fra fredsbevægelsen. Noget materiale blev indsamlet i større antal, som fx civilforsvarstæpper, så enkelte eksemplarer kunne indregistreres i samlingen,

Rationeringsmærker lå under Den Kolde Krig klar til uddeling i alle landets kommuner. I tilfælde af krig skulle de sikre en lige fordeling af ressourcerne i samfundet og for at undgå, at danskerne hamstrede.

Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse
Fr 6	Fr 11	Fr 16	Sm 1	Sm 2	Sm 3	Sm 4	Ru 21	Ru 15	Ru 8	Ru 1			
Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse
Fr 7	Fr 12	Fr 17	Sm 5	Sm 6	Sm 7	Sm 8	Ru 22	Ru 16	Ru 9	Ru 2			
Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse
Fr 8	Fr 13	Fr 18	Sm 9	Sm 10	Sm 11	Sm 12	Ru 23	Ru 17	Ru 10	Ru 3			
Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse
Fr 9	Fr 14	Fr 19	Sm 13	Sm 14	Sm 15	Sm 16	Ru 24	Ru 18	Ru 11	Ru 4			
Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse
Fr 10	Fr 15	Fr 20	Beredskabsrationeringskort E N° 196583			Elstrømmermærke Handelsbetegnelse	Ru 25	Ru 19	Ru 12	Ru 5			
Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Navn Adresse Overordnede af kortet se forside			Elstrømmermærke Handelsbetegnelse	Ru 26	Ru 20	Ru 13	Ru 6			
P 12	P 18	P 24											
Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse
P 11	P 17	P 23	Gr 5	Sæ 9	Elstrømmermærke Handelsbetegnelse	Su 9	O	N	Ru 14	Ru 7			
Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse
P 10	P 16	P 22	Gr 4	Sæ 7	Sæ 8	Su 7	Su 8	M	H	D			
Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse
P 9	P 15	P 21	Gr 3	Sæ 5	Sæ 6	Su 5	Su 6	L	G	C			
Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse
P 8	P 14	P 20	Gr 2	Sæ 3	Sæ 4	Su 3	Su 4	K	F	B			
Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse
P 7	P 13	P 19	Gr 1	Sæ 1	Sæ 2	Su 1	Su 2	I	E	A			
Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse	Rationeringsmærke Handelsbetegnelse

mens resten benyttes i formidlingsøjemed til blandt andet at skabe stemningssættende miljøer i de kommende udstillinger ved REGAN Vest.

Lancering af stor indsamlingskampagne

Efterhånden som arbejdet med fortællingerne i den kommende udstilling udkrystalliserede sig, blev det dog tydeligt, at der stadig var mangler i museets samling. Derfor blev der lavet en plan for en større indsamlingskampagne med fokus på de folkelige bevægelser og foreninger samt materiale fra civilforsvaret.

I april 2020 påbegyndte museet derfor en indsamlingskampagne, der havde til hensigt at tilvejebringe genstande, som relaterede til forskellige vinkler på Den Kolde Krig, som fx plakater, demonstrationsskilte, badges, tøj og musik.

Den oprindelige ide med en indsamlingsturne rundt i Danmark, hvor museet kunne komme i tale med danskerne og dele koldkrigserindringer med dem, var på grund af coronaepidemien ikke mulig. Indsamlingskampagnen måtte derfor gentænkes, og resultatet blev at lancere den digitalt. Det skete blandt andet via museets facebooksider og nordmus.dk. Derudover var lokale nyhedsmedier – blandt andet TV2 Nord og Nordjyske – behjælpelig med at dele budskabet om indsamlingsprojektet, ligesom nogle af bidragsyderne til REGAN Vest – deriblandt Spar Nord Fonden og Realdania – også hjalp med at videreformidle kendskabet til kampagnen.

En stor succes

I begyndelsen var udkommet af indsamlingskampagnen relativt sparsomt, men efterhånden som nyheden spredte sig, og museets medarbejdere fik fulgt op på henvendelser, kom der mere skred i indsamlingsarbejdet. Fra forskellige steder i landet er der blandt andet indkommet badges, plakater, pamfletter og partiprogrammer, der fortæller om forskellige synspunkter under Den Kolde Krig – fx badges med udsagn som ”Atomkraft nej tak” og ”Ud af Nato”.

Kampagnen medførte også, at museet fik kontakt med kunstnere, grafikere og aktivister, der under Den Kolde Krig har produceret protestmateriale eller på anden måde har spillet en aktiv rolle. I den sammenhæng kom museet blandt andet i kontakt med Thomas Kruse, der tidligere har fungeret som grafiker for kunstnerkollektivet Røde Mor. Kruse overdrog udvalgte eksem-

Indsamlingskampagnen har tilvejebragt mange forskellige badges, klistermærker og pins, som kan knyttes til demonstrationer og protestbevægelser under Den Kolde Krig.

plarer af sine plakater til museets samling, blandt andet en stærkt NATO-kritisk plakat med reference til den tyske besættelse af Danmark 9. april 1940. Kruse medvirkede desuden i et filmet interview, hvor hans koldkrigserindringer og motivation for at agere aktivt på blandt de mange protestbevægelser på venstrefløjen dokumenteres. Dette interview kommer muligvis til at indgå i den kommende udstilling i den nye velkomst- og udstillingsbygning ved REGAN Vest.

En anden aktør, som museet fik kontakt med, var kunstneren, forfatteren – og for nogle provokatøren – Mikael Witte. Han var særdeles villig til at fortælle om sine synspunkter, og han overdrog ligeledes en del genstande til museet. Wittes publikationer og kunst var oftest af samfundskritisk karakter med en underliggende satirisk tilgang til Den Kolde Krigs store dilemmaer, hvilket især blev illustreret på plakater og postkort. En del af disse indgår nu i museets samling. Også Mikael Witte blev interviewet om sin motivation for at deltage i debatten under Den Kolde Krig til dokumentation for fremtiden. Dele af Interviewet kommer muligvis også til at indgå i udstillingerne i det kommende Koldkrigsmuseet REGAN Vest.

I forbindelse med indsamlingskampagnen blev museet også kontaktet af en tidligere medarbejder fra Aalborg Civilforsvar, der donerede adskillige genstande til museet samling. Udover civilforsvarsmedarbejderens egne afleveringer, der talte alt fra civilforsvarsuniformer til plakater og fotos, var han også yderst hjælpsom med at sætte museet i forbindelse med personer, som kunne bidrage yderligere til koldkrigsindsamlingen. Særlig relevant var kontakten til Nordjyllands Beredskab, det tidligere Aalborg Civilforsvar, der til museets store held endnu ikke havde ryddet alle de gamle materiellagre fra perioden. Museet fik lov at lave en indsamling, hvor det blandt andet lykkedes at indsamle madcontainere, som under en krisesituation skulle bruges i forbindelse med bespisning af en kriseramt befolkning.

Madcontainere opmagasineret på det tidligere civilforsvarsdepot i Aalborg. I tilfælde af en krisesituation skulle madcontainerne bruges i forbindelse med bespisning af befolkningen.

Med hjælp fra andre museer og organisationer

Gennem det flerårige arbejde forud for åbningen af REGAN Vest i 2022 har museets medarbejdere skabt mange kontakter til andre statsanerkendte koldkrigsmuseer i ind- og udland samt

til foreninger og frivillige museer, der beskæftiger sig med Den Kolde Krig. Disse kontakter har været til stor hjælp i forbindelse med skabelsen af den koldkrigssamling, som bliver en grundsten i det kommende Koldkrigsmuseet REGAN Vest. Dels med at udstikke retningen for samlingen, så der ikke blev indsamlet genstande, som allerede fandtes i stort antal på andre statsanerkendte museer i Danmark, og dels fordi disse samarbejdspartnere har været behjælpelige med at finde koldkrigsgenstande, der var vanskelige at lokalisere.

En af disse samarbejdspartnere var Koldkrigsmuseum Langelandsfort, som gennem tiden har indsamlet en lang række materiel fra civilforsvaret – et perspektiv på Den Kolde Krig, som Langelandsfortet kun sparsomt beskæftiger sig med. Derfor blev en del af dette materiale overdraget til Nordjyllands Historiske Museum, som det kommende Koldkrigsmuseet REGAN Vest bliver en del af, hvor det nu indgår i samlingen.

Beredskabsstyrelsens Museumsdepot ved Esbønderup i Nordsjælland har ligeledes været behjælpelige med at skaffe genstande. De har siden begyndelsen af 1980'erne indsamlet materiel fra civilforsvar, brandvæsen, beredskab med videre. Herfra har Nordjyllands Historiske Museum fået overdraget otte paller med forskelligt materiel, herunder uniformer og atomart beskyttelses- og måleudstyr fra civilforsvaret. Derudover indlåner museet flere genstande fra Beredskabsstyrelsens Museumsdepot til den kommende udstilling – deriblandt en kasse med nummerplader, som skulle bruges i det tilfælde, at civilforsvaret i en krigssituation var nødsaget til at mobilisere private køretøjer.

I en krisesituation kunne det blive nødvendigt for civilforsvaret at mobilisere et større antal private køretøjer, og hvis krisen kom, lå nummerpladerne klar. Kassen med nummerplader er indlånt fra Beredskabsstyrelsens Museumsdepot, og den bliver en del af den kommende udstilling ved REGAN Vest.

Antimilitaristisk plakat af Mikael Witte. Plakaten har referencer til den forsvars- og sikkerhedspolitiske forening "Værn om Danmark", der havde dannebrog og et pindsvin som logo.

Indsamlingen af genstande fra Den Kolde Krig fortsætter

Indtil videre rummer koldkrigssamlingen flere hundrede registrerede genstande, hvilket udgør et solidt fundament for formidlingen i det kommende REGAN Vest museum. Arbejdet med at indsamle koldkrigsgenstande er dog langt fra slut. En museumsamling er nemlig ikke statisk, men kan betragtes som en organiske enhed, der udvikler sig over tid i takt med ny forskning, historieskrivning, fagligt fokus og den generelle samfundsudvikling. Det betyder, at arbejdet med at udbygge og forfine museets koldkrigssamling fortsætter de kommende år, hvor nye genstande, der kan supplere den eksisterende samling, indlemmes.

